

Analistii fata cu fundamentalismul (fragment)

.....

Și așa s-a întâmplat cu recentul caz al „exorcizării de la Tanacu”. S-a vorbit de Evul Mediu, de „criminalul cu barbă roșie” care ar trebui „răstignit”, „obiceiuri primitive” contrare creștinismului care e „o religie a valorilor” (de parcă ar fi filosofia lui Kant), de religia ortodoxă care educă școlarii „să se teamă, să privească cu ură și să discrimineze”, de scoaterea religiei din școli și a Patriarhului Teoctist din „fruntea procesiunilor menite să aducă ploaia pe pământ”, de „conservatorismul reacționar” al intelectualilor din mediile urbane asemănători liderilor „fundamentalismului islamic”, de diferența dintre „lupta iluzorie a exorciștilor cu Răul și lupta cu relele sociale sau comunitare, care este una reală, concretă, civică”, de „delir mistic”, dărâmarea Patriarhiei și „exorcizarea” (adică uciderea) Patriarhului etc. Unii preoți de mir au sărit să-și ceară iertare în fața credincioșilor pentru „fărădelegile de la Tanacu”, un altul a fumegat împotriva unei „rețele de mănăstiri naționaliste și antiecumeniste din Moldova”, un altul a cerut „restricționarea accesului mirenilor la spovedanie în mănăstiri”. În fine, și la noi s-a trecut la ventilarea propriilor agende, mâinii, frustrări, conflicte intestinale (între călugări și preoții de mir) și interconfesionale. Ilustrativă în acest sens este concluzia din finalul unui articolul de Ion Zubașcu în România liberă: „Toată țara s-a acoperit de mănăstiri fără să știe cineva cu adevărat ce se întâmplă dincolo de zidurile lor și cine sunt de fapt viețuitorii care au abandonat lupta cu șinele și societatea, alegând calea riscantă a fanatismului religios. Scriem de ani de zile că în Biserica Ortodoxă Română este nevoie de o reformă profundă, de multă ordine și legalitate, dar până acum nu pare să ne fi auzit cineva. Cu această crimă îngrozitoare de la Mănăstirea Tanacu s-a ajuns la o limită dincolo de care nu se poate înainta fără schimbări majore în structurile profunde ale Bisericii Ortodoxe Române”.

Cert e că nimeni nu a așteptat ca justiția - așa cum e ea în România - să-și spună cuvântul. Nici măcar Biserica. După cum a remarcat și BBC-ul, părintele Daniel Corogeanu a fost caterisit fără a fi fost judecat de consistoriu. Atunci ce să ne mai mirăm că aceiași oameni - cum ar fi Gabriel Andreescu sau Ioan Groșan - care în cazul gurului Bivolaru îndemneau la ponderație, administrarea de probe și respectarea deontologiei profesiei de jurnalist, în cazul starețului Daniel Corogeanu se arată a fi iuți la mână.

Mi-e teamă că mai „medievali”, mai de gloată și mai susceptibili de frisoane iraționale au fost și sunt reprezentanții presei decât inculpatul ieromonah Daniel. Dacă acesta din urmă n-o fi având discernământul duhurilor care i-ar fi prins bine pentru ceea ce a încercat să facă, analiștii noștri, grăbiți să mai dea o lovitură „fundamentalismului”, au uitat de discernământul logic, de codul deontologic, și de onoare. Onoare care, în cazul Bisericii, a fost „reperată” în poziția „laicului ortodox de calitate, atașat acelei «urbanități» a credinței pe care o incarnează Andrei Pleșu, Teodor Baconsky, Horia-Roman Patapievic, Cristian Bădiliță, Toader Paleologu, Dan Ciachir”. Adăugându-l la această listă și pe Adrian Papahagi, autorul rândurilor de mai sus, trebuie să menționez că, oricât de mult i-aș prețui pe acești intelectuali, și oricât aș deplânge faptul că unii dintre ierarhii noștri nu fac mai mult pentru a-i asocia discursului public non-liturgic al Bisericii, onoarea acesteia nu stă doar în laicatul de calitate, urban și rafinat, dar căruia în anumite cazuri i-a luat destul de mult pentru a lua calea Bisericii, și că mănăstirile nu sunt populate de laicatul care reprezintă „urbanitatea credinței”. Dramele, patimile și pătimirile României profunde (și de multe ori nămolose) scapă rafinaților citadini, fie ei și ortodocși.

De fapt, „exorcismul de la Tanacu” e mai important pentru liniile pe care le trasează în interiorul Bisericii decât în afară. Senzaționalismul și tendenționismul anti-monastic n-au început acum. Pentru a nu mai coborî până la Reformă, voi spune doar că în secolul al XVIII-lea discursul protestant și luminist împotriva vieții monastice, bazat și el tot pe sentiment, a dus la apariția unui gen literar cu certe reușite estetice (de la Diderot la Sade și la romanul gotic englez) care pune în umbră mizerabilele articole apărute în presa română de astăzi. Și tot în acel secol a explodat în mod dramatic

și mai vechea dispută dintre janseniști și iezuiți, care pare a-și găsi o corespondență în B.O.R. de astăzi. În 1728, după ce în 1710 Ludovic al XIV-lea dăduse mănăstirea Port-Royal, janseniștii și-au găsit un nou punct de raliere la mormântul diaconului Paris. Deși acesta murise fără să renunțe la jansenism, bolnavii care se duceau la mormântul său se vindeau. Faptul, pretindeau janseniștii, dovedea clar că diaconul nu murise în eroare religioasă, ci din contra. Minunile, atestate de oameni respectabili (printre care fratele mai mare și extrem de pios al lui Voltaire), au dat naștere trei ani mai târziu la o întreagă mișcare, a convulsionarilor, de caracter destul de dubios, în care religia se întâlnea cu șarlatanismul. Condamnările papale împotriva janseniștilor, pamfletele iezuite împotriva convulsionarilor, ca și introducerea obligației de a dovedi pe patul de moarte că te-ai spovedit la un preot care a acceptat bula anti-jansenistă Unigenitus - altfel nu ți se administra l'extreme onction - au dus la o ruptură dramatică în sânul Bisericii catolice franceze. De o parte stăteau janseniștii, cu aliați în rândul „masselor” citadine, al micii burghezii, al avocaților și al unor ierarhi, de cealaltă - iezuiții, cu o parte a episcopilor, marea nobilime, țărani și regele. Dacă iezuiții au reușit să-i elimine pe janseniști din învățământ și episcopat, janseniștii au izbutit să-i suprim pe iezuiți în toată Europa și, la Revoluția franceză, arondismentele populate de ei au fost cele mai fervente jacobine. De fapt, de o parte a rămas entuziasmul religios care, lăsat fără ierarhie, s-a transformat în febră politică, de cealaltă parte au rămas, alături de țărani credincioși, mai ales ierarhia mondenă și abații de salon, episcopii aței din care s-a ales mai apoi un Talleyrand. De o parte a rămas energia populară, de cealaltă onctuozitatea prinților Bisericii. Și de pierdut a avut întregul catolicism francez.

Este exact ceea ce, judecând după reacțiile anti-tanaciene, ne pândește și pe noi. Să ne refugiem în elitism laic sau secularizat. Să condamnăm „fundamentalismul” din mănăstirile moldovene. Să cerem „bilete de confesiune” enoriașilor și „certificate psihice” novicilor. Scandalul de la Tanacu nu e un scandal al Bisericii reacționare, „înnoirea” nu e soluția, ci cauza anumitor slăbiciuni ale Bisericii. Teodor Baconsky scrie că Daniel Corogeanu e prea tânăr pentru a fi duhovnic. Dar s-a întrebat cineva de ce în ultimii zece ani s-a dus o îndârjită campanie de întinerire a stareților și episcopilor din Mitropolia Moldovei și Bucovinei? S-a întrebat cineva de ce, tot acolo, s-au pensionat forțat atât de mulți preoți bătrâni, dar în putere, pentru a fi înlocuiți cu tineri ecumenici, de școală nouă? A sesizat cineva că în calendarul religios al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei s-au înmulțit dezlegările la pește, astfel încât moldovenii au acum un regim mai bogat în fosfor decât cel al restului țării? Întrebat la Radio Trinitas despre canonicitatea acestui lucru, un preot portavoce mitropolitană a răspuns: „Da' ce, vă deranjează să mâncați mai mult pește?!”. Aud că la același post de radio se argumentează în favoarea introducerii teatrului în instituțiile de învățământ religios. Seminariștii și studenții vor pune de acum în scenă piese cu viețile sfinților menite să ne ridice nivelul moral și să ne îndemne a ne duce la biserică. E exact ceea ce făceau iezuiții în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. Și nu mă miră. Dacă tot intenționăm să ne transformăm mănăstirile în puncte de atracție turistică, cu „monahi” în costume de „epocă” reconstituind pentru deliciul turiștilor străini scene de pitoresc monahal de altădată, nu mă miră că „urmarea lui Hristos” în mănăstire lasă loc „imitației sfinților” pe scena teatrului. Niște impersonatori ai sfințeniei nu pot înțelege, judeca sau apăra Biserica.

Nu știu dacă Părintele Corogeanu e vinovat sau nu, deși dosarul alcătuit de BBC aruncă umbre de îndoială asupra versiunii vehiculate de ziarele românești până acum. Ceea ce știu e că pe vremea nu demult apusă când nu existau duhovnici chiriarhali de 24 de ani, ci mărturisitori ca părintele Paisie sau Cleopa, nu se dădea oamenilor prilej de sminteală. **Biserica au luat-o din mâinile bătrânilor ierarhii de școală nouă ale căror tendințe de calvinizare a ortodoxiei, de scurtcircuitare a canoanelor și canonirilor, au urmărit dăunătoare și în plan social și bisericesc.** Având în față spectrul „teatrului” din Mitropolia Moldovei și Bucovinei, nu pot să nu mă bucur de inițiativa Î.P.S. Bartolomeu al Clujului de a iniția „cursuri” de duhovnicie care să completeze pregătirea scolastică a viitorilor preoți.

Așadar se cere nu restaurarea canonică, ci înnoirea B.O.R. într-un moment când până și catolicii încearcă să-și reînvechească vinul liturgic. Dar care e identitatea avută în vedere, care e modelul acestei operații cosmetice? Corupție și cazuri de extremă mizerie umană - de la pedofilie la moartea datorită refuzului tratamentului medical - există în tot spectrul religios, de la catolici la

baptiști. Neîmbisericiții care atacă Ortodoxia în România, atacă Baptismul sau Catholicismul în America. Cazuri de corupție se găsesc în orice corporație religioasă sau politică. Atunci de ce să reformăm Ortodoxia? Să o mai diluăm? Dar avem garanția că vor fi românii mai buni fără Biserică, sau cu o „religie în limitele rațiunii”? Este instinctul „secular” al românului mai sănătos decât tradiția religioasă? Nu am nici un indiciu. După 1989 românii au dat dovadă de crasă nesimțire și debusolare politică, votându-i cu sârg pe neo-comuniști și neo-securiști. Până una alta, Ortodoxia - pe care din fericire nu ne-am ales-o în acești ani, ci ne-a fost lăsată moștenire - rămâne singurul nostru semn de noblețe. Și asta pentru că ne transcende în timp și intenții pe toți: intelectuali „urbani” sau nu, burghezi și țărani. Să nu ne lepădăm, deci, de ea. Să nu o reformăm sub imperiul unei emoții. Ci să ne tragem mai aproape de vatra liturgică.